

MAARİF MÜFETTİŞLERİNİN DENETİM SİSTEMİ HAKKINDA YAPILAN YASAL DÜZENLEMELERE VE MÜFETTİŞLİK MESLEĞİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ¹

Ahmet BOZAK

Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, abozok@mku.edu.tr

Makale Gönderme Tarihi: 04.04.2017 Makale Kabul Tarihi: 11.07.2017

Özet

Bu çalışmanın amacı, maarif müfettişlerinin denetim sistemine yönelik yapılmış olan yasal değişikliklere ilişkin görüşlerini, mesleki sorun ve beklentilerini ortaya koymaktır. Çalışmada, nitel bir araştırma yöntemi izlenmiş olup, veri toplama sürecinde standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Malatya, Şanlıurfa ve Sakarya illerinde görev yapan 47 maarif müfettişi oluşturmaktadır. Bu kapsamda denetim sistemine yönelik yapılmış olan değişikliklerin denetim elemanları tarafından nasıl değerlendirildiği; denetim elemanlarının müfettişlik mesleğine ilişkin sorun ve beklentilerinin neler olduğu; denetim elemanlarına göre ideal müfettiş davranışlarının neler olması gerektiği hususlarına ilişkin müfettiş görüşlerinin ortaya konulması çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır. Yapılan çalışmada, müfettişlerin, isim ve statü değişiklikleri ile farklı denetim birimlerinin tek çatı altında toplanmasını olumlu bir düzenleme olarak değerlendirdikleri; katılımcı müfettişlerin, sınıf denetimi ve sınıf ziyaretlerinin kaldırılmasının öğretmenlerin işbaşında yetiştirmelerini, sınıf yönetimini ve eğitim öğretim hedeflerini olumsuz yönde etkileyeceği yönünde görüş belirttikleri; katılımcıların, mesleki özlük hakları ile ücret sisteminin yeniden düzenlenerek müfettişlerin yeterli bilimsel ve akademik yeterliliklere sahip adaylar arasından seçilmesi gerektiğini düşündükleri; katılımcıların, ideal bir müfettişin bilgili, donanımlı, iletişim becerilerine sahip, mesleğin misyonuyla ve gerekliliklerine uygun hareket edebilmesi gerektiğini düşündükleri yönünde bulgular elde edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Denetim sistemi, maarif müfettişi, yasal düzenlemeler

THE OPINIONS OF THE EDUCATIONAL SUPERVISORS ON LEGAL ARRANGEMENT ABOUT SUPERVISION SYSTEM AND ON THEIR OCCUPATION AS SUPERVISORS

Abstract

The aim of the study is to determine the opinions of the educational supervisors on legal arrangement about supervision system and their views on their occupation as supervisors. In this study, a phenomenological interviewing method, which is regarded to be a kind of qualitative research, was used. The relevant data were gathered via phenomenological interviewing technic. The sampling study group was formed by 47 educational supervisors working in province of Malatya, Şanlıurfa and Sakarya. The study focus on how current legal arrangement on supervision system is commented by educational supervisors; views of educational supervisors on problems of supervision and their

¹ Bu çalışma, 2016 yılında Antalya’da düzenlenen VIII. Uluslararası Katılımlı Eğitim Denetimi Kongresinde bildiri olarak sunulmuş ve bildiri özetleri kitapçığında bildiri özeti olarak yayınlanmıştır.

Ahmet Bozak

occupational expectations; and how an ideal supervisor is described by educational supervisors. The results of the study revealed that changing the name and status of supervisors and combining different inspection units into one single inspectorate unit were welcomed by educational supervisors; educational supervisors think that the new legal arrangement, which annuls classroom visits in supervision process, can worsen the teacher training, classroom management and educational objectives; educational supervisors also think that legal rights and payment system of supervisors should be regulated and supervisors should be selected among the candidates who have adequate scientific and academic qualifications; according to participants an ideal supervisors should be informative, well equipped, talented in communication, self harmonized with his/her occupation's mission and requirements.

Keywords: Supervision system; educational supervisor; legal arrangement

Giriş

Bir bilim dalı olarak eğitim denetimi, eğitim etkinliklerinin önceden belirlenen amaçlara uygun olarak yapılıp yapılmadığına ilişkin süreci inceleme, açıklama ve bu süreci önceden tahmin etme olarak tanımlanabilmektedir (Aydın, 2000; Toprakçı, 2008). Eğitim alanında yapılan denetimin temel işlevlerinden birisi eğitimin bütünsel olarak kendi amaçlarını gerçekleştirmesine yardımcı olabilmektir. Denetim sayesinde bir sistem olarak eğitimin, girdi-işlem-çıkış sürecinde kurumsal amaçlar doğrultusunda değerlendirmeler yapılmakta, elde edilen değerlendirme sonuçlarına göre düzeltme ve geliştirme çalışmalarına gidilmektedir. Bu yönüyle denetim, yönetim sürecinin önemli bir parçası olduğu kadar yönetime şekil veren bir işleve de sahiptir. Bu nedenle denetimden beklenen sonuçların alınabilmesi için denetimin kurumsal amaçlara uygun olması ve çalışanlarca da kabul görmesi gerekmektedir (Çakıcı, 1985 akt. Gökçe, 1994; Taymaz, 2000)

Türk denetim sisteminin ve müfettişlik mesleğinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların tarihsel temelleri incelendiğinde, bu yöndeki çalışmaların Osmanlı İmparatorluğu I. Meşrutiyet dönemine kadar uzandığı görülmektedir (Özmen ve diğerleri, 2014). I. Meşrutiyet döneminden başlayarak günümüze kadar devam eden süreçte, eğitim denetimi alanında çok sayıda yapısal değişik yapılmasına rağmen, bu yönde ortaya konulan değişikliklerin denetim sistemini modern anlamda hedeflenen noktalara ulaştırdığını söyleyebilmek oldukça güçtür. Denetim sistemine yönelik yapılan araştırmalarda denetim sisteminin modern gelişmeler doğrultusunda işlevini yerine getiremediği ve beklentileri karşılayamadığı, bu nedenle de farklı yapısal sorunların yaşandığı, denetim yapısının hedeflenen denetim amaçlarını gerçekleştirici nitelikte olmadığı, denetim sisteminin yetersiz olduğu yönünde sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir (Su, 1974; Karagözoğlu 1977; Kapusuzoğlu, 1988; Bilir, 1991; Kaya, 1993, akt. Kayıkçı, 2005).

Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde yer alan okullarda eğitim öğretim faaliyetlerini denetlemeden sorumlu olan maarif müfettişleri, aynı zamanda bu kurumlarda valilikler veya Milli Eğitim Bakanlığı adına, inceleme ve soruşturma gibi diğer görevleri de yerine getirmektedirler. Kurumsal denetim sürecinde rehberlik ve

Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere Ve Müfettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri

denetim görevini yerine getiren müfettişlerin, incelemeci veya soruşturmacı olarak da aynı kurumlarda görev yapmaları, müfettiş rolleri arasında çatışmaya neden olmakta ve bunun sonucunda denetim sürecinin odak noktasını oluşturması gereken öğretimi geliştirme ve rehberlik faaliyetleri aksamaktadır (Kayıkcı, 2005).

Denetim sisteminin yeniden düzenlenmesine ilişkin çalışmaların 14. 15. 17. ve 18. Eğitim Şuralarında gündeme alınarak denetimin yeniden yapılandırılmasına yönelik tavsiye kararları alındığı görülmektedir (MEB Şuralar, 2017). 17. Eğitim şurasında İl Milli Eğitim Müdürlüğü bünyesinde görev yapmakta olan ilköğretim müfettişlerinin “Eğitim Müfettişliği” adı altında Bakanlık merkez teşkilatına bağlanarak yeniden yapılandırılması yönünde tavsiye kararı alınmıştır. Bu kararda ayrıca yapılacak olan yeni düzenleme doğrultusunda “Eğitim Müfettişleri” yeni oluşturulacak çalışma merkezlerinde/bölgelerinde görevlendirilmesi, kendi içerisinde rehberlik ve denetim, soruşturma, okul öncesi ve özel eğitim gibi alanlarda uzmanlaşmaları da önerilmektedir (MEB Şuralar, 2017).

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2010 yılından itibaren denetim sistemi ve müfettiş mesleğine ilişkin olarak üç kez yasal düzenleme (5984 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun; 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname; 6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun) yapılarak, denetim elemanlarının isimleri, görev alanları ve yetkilerine yönelik yasal düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

İlk olarak, 5984 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun İle Devlet Memurları Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun kapsamında “ilköğretim müfettişliği” unvanı “eğitim müfettişliği” olarak değiştirilmiş, illerde görev yapan müfettişlerin ek göstergeleri 3600 olarak belirlenmiş ve diğer kamu kuruluşlarında benzer görevleri yapan denetim elemanları ile eşitlenmiştir (Resmi Gazete, 2010).

2011 yılında ise 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname yayınlanmış, bu kapsamda “bakanlık müfettişi” ve “eğitim müfettişi” unvanları yerine, “bakanlık denetçisi” ve “il eğitim denetmeni” kavramlarının getirildiği, illerde görev yapan denetim elemanlarının yetkilerinin artırılarak, lise ve dengi okulların denetiminin de il eğitim denetmenlerine verildiği (Resmi Gazete, 2011) görülmektedir. Son olarak, 2014 yılında yapılan 6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile Bakanlık merkez teşkilatında ve illerde görev yapan denetim elemanları tek çatı altında maarif müfettişi unvanı adı altında birleştirilmiş ve merkez teşkilatındaki denetim birimi kaldırılmıştır. Yapılan bu düzenleme ile Bakanlık merkez ve taşra teşkilatlarında farklı statülerde görev yapan denetim elemanlarının yetki ve statüleri eşitlenirken, maaş ve özlük haklarındaki farklılıklar giderilmemiştir.

Denetim sistemine yönelik oldukça kapsamlı değişiklikler yapılmasına rağmen, yapılan değişikliklere ilişkin olarak bu süreçte denetim elemanlarının

Ahmet Bozak

görüşlerinin alınmadığı, denetim elemanlarının mesleki sorun ve beklentilerinin değerlendirilmediği söylenebilir. Bu çalışmanın amacı, maarif müfettişlerinin denetim sistemine yönelik yapılmış olan bu değişikliklere ilişkin görüşlerini, mesleki sorun ve beklentilerini ortaya koymaktır. Denetim sistemine yönelik yapılmış olan değişikliklerin denetim elemanları tarafından nasıl değerlendirildiği; denetim elemanlarının müfettişlik mesleğine ilişkin sorun ve beklentilerinin neler olduğu; denetim elemanlarına göre ideal müfettiş davranışlarının neler olması gerektiği konularına ilişkin müfettiş görüşlerinin ortaya konulması çalışmanın odak noktasını oluşturmaktadır.

Bu kapsamda, araştırmaya katılan maarif müfettişlerine aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

1) Maarif Müfettişliğinin mevcut durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz? Son yıllarda müfettişlere yönelik yapılan düzenlemelere ilişkin görüşleriniz nelerdir?

2) Maarif Müfettişlerinin yeni denetim sürecinde öğretmen ve sınıf denetimi yapmayacak olmasını nasıl değerlendiriyorsunuz? Bunun olası sonuçları sizce ne olabilir?

3) Müfettişlik Mesleğine ilişkin beklentilerinizden yola çıkarak hayalinizdeki müfettişlik mesleği size göre nasıl olmalıdır?

4) Size göre ideal bir Maarif Müfettişinin sahip olması gereken nitelikler nelerdir?

Yöntem

Çalışmada, nitel bir araştırma yöntemi izlenmiş olup, veri toplama sürecinde standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tekniği kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşmede görüşmecilerden kaynaklanabilecek olan öznelliği azaltmak amacıyla aynı sorular, sistematik bir dizi içinde bütün katılımcılara aynı şekilde sorulmaktadır. Bu yöntem, elde edilen verilerin karşılaştırılmasının ve analizinin kısmen daha kolay olduğu bir yöntem olarak değerlendirilmektedir (Karasar, 2005; Punch, 2005, Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışma Grubu

Araştırmaya katılacak olan maarif müfettişleri, olasılıklı olmayan amaçlı örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Bu yöntemin seçilmesindeki amaç, çalışma grubunun evreni temsil etme yeterliliğinden çok, katılımcıların araştırma yapılan konuyla doğrudan ilgili olmalarıdır (Neuman, 2012; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmacının daha önce müfettişlik olarak görev yapmış olması nedeniyle öncelikli olarak Malatya ilinde görevli müfettişlerden konuya ilişkin görüş bildirecek 4 maarif müfettişinden oluşan bir çekirdek çalışma grubu belirlenmiştir. Bu kişilerden ilgili görüşme verileri toplandıktan sonra, bu müfettişlerden araştırmaya katılabilecek diğer meslektaşlarını araştırmaya yönlendirilmesi istenmiş ve bu yöntemle Malatya, Sakarya ve Şanlıurfa illerinde görev yapan 47 maarif müfettişinden oluşan bir

Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere Ve Müfettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri

çalışma grubuna ulaşılmış, belirli bir sıra halinde düzenlenmiş standartlaştırılmış açık uçlu sorular katılımcılara yöneltilmiştir.

Çalışmaya Malatya'dan 32, Sakarya'dan 10 ve Şanlıurfa'dan 5 olmak üzere toplam 47 maarif müfettişi katılmış, katılımcılar yapılan ön görüşmelerden sonra gönüllülük esasına göre çalışmaya dahil edilmiştir.

Veri Toplama Aracı ve Verilerin Analizi

Veri toplama aracının geliştirilme sürecinde ilk olarak, alanyazın incelemesi doğrultusunda bir görüşme formu hazırlanmıştır. Ardından dört maarif müfettişi ile yapılan görüşmeler yoluyla görüşme formunun pilot uygulaması tamamlanmıştır. Yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler eğitim yönetimi ve denetimi alanından iki öğretim üyesi ile araştırmacı tarafından birlikte değerlendirilerek görüşme sorularına son şekli verilmiş, dört sorudan oluşan bir form hazırlanmıştır. Bu sorular çerçevesinde, 47 maarif müfettişine, standartlaştırılmış açık uçlu görüşme soruları yöneltilerek veriler toplanmıştır. Karasar (2005) görüşmenin genellikle yüz yüze yapılmakla birlikte, telefon ve televizyonlu telefon gibi anında ses ve resim iletilicileriyle de yapılabileceğini belirtmektedir. Benzer şekilde Punch'a (2005) göre de görüşme yüz yüze olabileceği gibi, posta yoluyla ve kendi başına yanıtlanan soru formları aracılığıyla yapılabilmektedir.

Araştırmada, nitel analiz tekniklerinden biri olan betimsel analiz tekniğiyle veriler çözümlenmiş, katılımcı cevapları bu tekniğe uygun olarak sınıflandırılmıştır. Cevaplarının sıklığına ve ortak görüşlere dayalı olarak bir sınıflama yapılmış ve ortak görüşler frekans ve yüzde değerleriyle birlikte tablolar şeklinde verilmiştir. Ayrıca katılımcı görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılarak elde edilen veriler desteklenerek kapsamlı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır. Alıntılarının yapılmasında temel ölçüt, ortak görüşlerin açıklanarak, özgün fikir ve önerilerin araştırma kapsamında ifade edilmesidir. Araştırmaya katılan maarif müfettişleri M-1'den başlayarak, M-47'e kadar kodlanarak, araştırma metni içerisinde yer alan doğrudan alıntılarda kaynak olarak gösterilmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik

Araştırmada iç geçerliği oluşturmak amacıyla maarif müfettişleri tarafından ifade edilen görüşler ortak ve bütünleştirici ifadeler etrafında sınıflandırılarak, doğrudan alıntılarla da desteklenmiştir. Dış geçerliği oluşturmak için ise araştırma süreci ve araştırma yönteminin uygulanışı detaylı biçimde ortaya konulmuştur.

Nitel araştırmalarda geleneksel geçerlik ve güvenilirlik (reliability-validity) yaklaşımları yerine, "Trustworthiness" olarak adlandırılan, araştırmacının kişisel düzeyde inandırıcılığına ve güvenilirliğine dayanan bir yaklaşım da uygulanabilmektedir (Yıldırım, 2010:84). Müfettişlerin meslek dışı kişilerle olan görüşmelerinde, müfettişlik mesleğinin kendi doğası gereği, kendi mesleklerine yönelik detaylı bilgiler vermektense çekindikleri düşünülebilir. Nitel bir araştırmada yukarıda sözü edilen geleneksel geçerlik ve güvenilirlik ölçütlerinin dışında, araştırma verilerinin inandırıcılığının ve güvenilirliğinin artırılması açısından, katılımcıların

Ahmet Bozak

sorulan sorulara samimi ve daha detaylı yanıt vermeleri önem taşımaktadır. Araştırmacının kendisi daha önce farklı illerde maarif müfettişi olarak görev yapmıştır. Bu nedenle, araştırmacı, katılımcıların önemli bir kısmıyla daha önce birlikte çalışmış veya katılımcıların önemli bir kısmını kişisel olarak tanımaktadır. Bu durumun da katılımcıların, daha samimi ve nitelikli cevaplar vermelerini sağlayacak bir etken olduğu söylenebilir.

Araştırmanın güvenilirliği açısından araştırmacı tarafından elde edilen sınıflandırmalar, araştırmacıyla birlikte iki öğretim üyesi tarafından yeniden değerlendirilmiştir. Birlikte yapılan bu değerlendirmede herhangi bir istatistik işlemi yapılmamış, genel bir anlatım ve kapsam değerlendirmesi yapılmış, betimsel ifadelerin daha yalın ve kapsayıcı şekilde ortak görüşler etrafında ifade edilebilmeleri için bazı sınıflandırmalar üzerinde düzeltmeler yapılarak, betimsel ifadelere son şekli verilmiştir.

Bulgular

Araştırma kapsamında maarif müfettişleriyle yapılan görüşmelerde dört temel soru yöneltilmiştir. Aşağıda, bu sorulara verilen yanıtlar kapsamında elde edilen bulgular dört başlık altında ele alınmaktadır. Buna göre:

1) Müfettişlere yönelik son yıllarda yapılan yasal düzenlemelerin maarif müfettişleri tarafından nasıl değerlendirdiğine ilişkin bulgular

Araştırmaya katılan 47 müfettişin 24'ü daha önce il eğitim denetmeni olan unvanlarının maarif müfettişi olarak değiştirilmesini ve denetim sisteminin iki başlıktan kurtarılarak tek çatı altında toplanmasını olumlu bir gelişme olarak değerlendirdiklerini ifade etmiştir.

Bununla birlikte, katılımcıların yasal düzenlemelere ilişkin olumlu görüşleri "isim ve unvan değişikliği yapılması, denetim sisteminin tek çatı altında toplanması, 3600 ek gösterge verilmesi" gibi görüşlerle sınırlıyken, yapılan yasal değişikliklere ilişkin olumsuz görüşlerinin katılımcılar tarafından daha fazla ifade edildiği görülmektedir.

Tablo 1'de maarif müfettişlerine ait görüşler yer almaktadır.

Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere Ve Müfettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri

Tablo 1: Yasal Düzenlemelere İlişkin Yapılan Eleştiriler

	Eleştiri konuları	f (n=47)	%
1	Aynı unvanlı aynı işi yapan müfettişlerin farklı özlük haklarına sahip olmaları ve özlük haklarında eksikliklerin devam ediyor olması	20	42
2	Yönetmelikle il milli eğitim müdürlüğünün tüm birimlerinin denetimi maarif müfettişlerine verilmesine rağmen, müfettişlerin il milli eğitim müdürüne bağlı olması	17	36
3	Müfettişlik mesleğinin yapılandırılmasındaki sıkıntıların giderilememiş olması	11	23
4	Sürekli unvan değişikliği yapılması	7	14
5	Maarif müfettişliği unvanının anlam açısından olması	6	13

Katılımcıların en fazla eleştiride buldukları konu, aynı unvanlı aynı işi yapan müfettişlerin farklı özlük haklarına sahip olmaları ve farklı ücret almaları nedeniyle özlük haklarında eksikliklerin devam ediyor olmasıdır. Bir katılımcı bu yöndeki eleştirisini *“Aynı unvanlı aynı işi yapan müfettişlerin farklı özlük haklarına sahip olmaları hem etik değil, hem de hukuka aykırıdır” [M8]* şeklinde ifade ederek konuya ilişkin yapılan düzenlemelerde etik ve hukuki bir takım sıkıntıların olduğuna vurgu yapmaktadır. Bir başka katılımcı ise *“Aynı mesleği icra eden kişilerin farklı ücret almasını adaletsiz buluyorum [M11]”* diyerek aynı unvanlı maarif müfettişleri arasında var olan ücret farklılığına dikkat çekmektedir.

Katılımcıların ifade ettikleri bir başka ortak eleştiri ise yönetmelikle il milli eğitim müdürünün tüm birimlerinin denetimi, maarif müfettişlerine verilmesine rağmen, müfettişlerin il milli eğitim müdürüne bağlı olması olmuştur. Bir katılımcı bu konudaki eleştirisini *“Maarif müfettişliği mesleğinin, il Milli Eğitim Müdürlüğünden fiili olarak ayrılması gerekir. Milli Eğitim Bakanlığına direk olarak bağlanması gerekmektedir [M32]”* sözleriyle ifade etmektedir.

Bir başka katılımcı ise bu konuda *“Birleştirme sonucunda bakanlık merkez teşkilatı içinde yapılanmanın bölge bazında ya da illerde şube şeklinde toplanmasının daha uygun olacağı denetim yapılan il milli eğitim müdürlüğünün bünyesinde olmasının sakıncaları bilinmektedir”* diyerek denetim sisteminin düzenlenmesinde il bazındaki yapılanmanın sakıncalarına dikkat çekerek, bölge bazında da bir yapılandırmanın oluşturulması gerektiğini ileri sürmektedir.

Katılımcıların yukarıda belirtilen eleştirilerin yanı sıra, müfettişlik mesleğinin yapılandırılmasındaki sıkıntıların giderilememesi (M-1-2-34-37-39-40-42-43-44-45-46); sürekli unvan değişikliği yapılması (M-6-16-19-28-35-39-42) ve maarif müfettişliği unvanının uygunsuz olması (M-30-31-33-38-41-47) gibi hususlarda da bir takım eleştiriler ortaya koydukları görülmektedir. Bu eleştirilerden dikkat çeken bazıları şunlardır:

“Sürekli yapılan değişikliklerden dolayı, müfettişlerin adapte olamayışı, uluslararası denetim sistemine uygun bir denetim yapılanmasının yapılmayışı, teftiş etkinliğini azaltmaktadır” [M44]

Ahmet Bozak

“..Dört yılda dört farklı unvan ile çalışılmak durumunda kalındı, her unvan değişikliğinde görev yükü artırılırken özlük durumlarında olumlu bir değişiklik yapılmadı, yine yapılan değişikliklerle yetkiler artırılmadı, aynı bırakıldı Yetki olmadan, yaptırım gücü olmadan yapılan tüm denetimlerden beklenen sonuçların alınması mümkün görünmüyor, unvan değişiklikleri arasındaysa “eğitim müfettişi” unvanı yapılan işe uygundu ve kabul görmüştür...” [M28]

“...Unvanın eğitim müfettişi olarak düzenlenmemesini eksiklik olarak görüyorum; Bakanlık ve il eğitim denetmenlerinin birleştirilmesi sonucunda özlük haklarındaki düzenlemelerin (eşit işe, eşit ücret olmasına rağmen) yapılmamasını, büyük eksik görüyorum....Görev alanı genişletilmesine rağmen, yetki genişletilmesi yapılmamıştır....Bakanlığımız dışındaki Bakanlıklarda görev yapan müfettişlerin yetkileri bizlere verilmemiştir....Tüm görevlendirmelerin rehberlik ve denetim başkanlığınca yapılmaması, yetki eksikliği oluşturmaktadır...” [M33]

2) Sınıf denetimi yapılmayacak olmasının maarif müfettişleri tarafından nasıl değerlendirildiğine ilişkin bulgular

Araştırmaya katılan 47 müfettişin 19’u müfettişlerin sınıf gözlemi ve denetimi yapmayacak olmasını genel olarak olumlu bir gelişme olarak değerlendirdiklerini (M-1-2-3-4-6-10-11-12-24-29-30-33-36-37-38-40-41-44-47) ifade etmişlerdir.

Bu yönde görüş bildiren maarif müfettişleri bu görüşlerine gerekçe olarak sınıf denetiminin yılda bir iki kere yapılıyor olması (M-6-29); müfettişlerin iş yükünü azaltacak olması (M-2-4-10-31-40-44-47); öğretmenlerin endişelerini ortadan kaldıracak olması (M30); yetersiz ve faydasız olması (M-11; 38); denetimin öncelikli olarak müdürün görevi olması (M37); okul yöneticilerinin eğitim öğretmele ilgilenmelerini artıracak olması (M2); yöneticilere ayrıntılı denetim yapma olanağı sağlayacak olması (M10); kurum denetiminin daha ayrıntılı yapılmasını sağlayacak olması (M33) ve müfettişlerin öğretmen nazarındaki algısını olumlu yönde etkileyecek olması (M4) gibi durumları göstermektedirler.

Bunun yanı sıra bazı müfettişlerin (M-1-24-29) uygulamanın olumlu olacağını düşünmekle birlikte, okul müdürlerinin hizmetiçi eğitimle desteklenerek, eğitim denetimi alanında yetiştirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Uygulamanın olumlu olacağına ilişkin bazı görüşler şunlardır:

“Yılda bir veya iki kez sınıfa girerek öğretmen hakkında tam olarak değerlendirme yapılamayacağından...” [M6]

“İş yükü azalır, yönetimi daha ayrıntılı teftiş etme imkânı olur” [M10]

“Yılda bir kez öğretmeni 2 saat denetleme veya rehberlik yapma ile öğretmeni tanıyıyor, objektif de olamıyorsunuz. Uzak denetimden daha ziyade denetimin daha faydalı olacağı görüşündeyim, Zaten denetimin son 2006 yılından bu yana göstermelik olduğu, vermiş olduğunuz veya takdir ettiğiniz puanların hiçbir yaptırımı yok, sadece kurum ve öğretmen üzerinde psikolojik bir etki bırakmaktadır” [M29]

“1 veya 2 saatlik bir gözlemlerle değerlendirme yapılmasının yetersizliği, eleştirinin yapıldığı şekli, iletişim hatalarından kaynaklanan sorunlar, öğrencilerin gözü önünde yapılan

Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere Ve Müfettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri

olumsuz konuşmalar, özellikle müfettişlerin değişime direnci, farklı uygulama yöntemlerini ön plana çıkararak bir tutarsızlık oluşturmaları vb. hususlar düşünüldüğünde olumlu bir adım olarak görülmektedir”[M11]

“Bence yeni denetim sürecinde sınıf denetiminin olmayışını olumlu buluyorum. Çünkü yıllardır sınıf denetiminde sonra yapılan verimlilik testlerinden çok da pozitif bulguların elde edilmediği gerçeğinden hareketle sınıf denetiminin okul yönetimi tarafından yapılması daha iyi olacaktır diye düşünüyorum” [M38]

Diğer yandan araştırmaya katılan müfettişlerin çoğunluğunun, sınıf denetimi yapılmayacak olması durumunun bir takım sıkıntıları da doğal olarak beraberinde getireceği yönünde endişelere sahip oldukları görülmektedir. Bir müfettiş [M-17] sınıf denetimi yapılmadan denetim raporu hazırlanacak olmasını şu sözlerle ifade etmiştir.

“Maarif müfettişlerinin öğretmen ve sınıf denetimi yapmama kararının anlamı: ... bizlerden kavanozuna kapağını açmadan içindekilerin tadını, tuzunu, ölçme başarısını göstermemiz beklenmektedir. Denetimin Başkanlığınca hazırlanan denetim tebliği ile bu durum çatışmaktadır. Ders ve öğretmen denetiminin yaptırılmaması, kesinlikle eğitim öğretimde bir çok aksaklıklara yol açacaktır.” [M17].

Ders denetimi yapılmayacak olmasına ilişkin olarak maarif müfettişleri tarafından ortaya konulan eleştirilerin Tablo 2’de belirtilen konular etrafında yoğunlaştığı görülmektedir.

Tablo 2: Ders denetimi yapılmayacak olmasına ilişkin eleştiriler

	Eleştiri konuları	f (n=47)	%
1	Denetim alanında uzman olmayan kişilerce yapılacak olan denetimin, eğitim öğretime ilişkin hedeflerin gerçekleştirilmesini aksatacağı	13	27
2	Rehberlik, aday öğretmenlerin iş başında yetiştirilmesi ve sınıf yönetimi faaliyetlerinin olumsuz yönde etkileneyeceği	12	25
3	Kurumun bütünsel olarak bütün yönleriyle objektif olarak denetlenmesine engel olacağı	8	17
4	Öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri ve geliştirmeleri açısından olumsuz sonuçlar doğuracağı	5	10
5	Öğretmen yetersizliklerine ilişkin tespitlerin yapılmasının güçleşeceği	5	10
6	Okul yöneticileri ve öğretmenlerde rehavete sebebiyet vereceği	4	8
7	Sınıf başarısını düşüreceği	1	2
8	Denetimin düzeltme ve geliştirme işlevini engelleyeceği	1	2
9	Müfettişlerin eğitim öğretim faaliyetlerinden uzak kalacağı	1	2
10	Okul yöneticilerinin, iş yükleri nedeniyle, denetim faaliyetlerine yeterince zaman ayıramayacakları	1	2
11	Eğitim öğretim sürecinin uygulama boyutunun yerinde görülmesine engel olacağı	1	2
12	Kırsal kesimdeki öğretmenlerinin rehberlik ve denetimini olumsuz yönde etkileyeceği	1	2

Ahmet Bozak

Uygulamanın olumsuz sonuçlar ortaya koyacağına ilişkin bazı görüşler şunlardır:

“...özellikle BSİO (Birleştirilmiş Sınıflı İlkokul) öğretmenlerinin özellikle Doğu ve Güneydoğu’da okulu geliştirmeleri, göreve zamanında gelmek ve ayrılmak ile niteliklerinin artırılması yönünde sorunlar yaşanacaktır. Özellikle mesleğe yeni başlayan aday öğretmenlerin niteliklerinin geliştirilmesi açısından ders ve öğretmen rehberliği yapılması gerektiğini düşünüyorum” [M11]

“Öğretmen ve idarecilerde bir rehavete kapılma, gevşeklik vb. durumlar olabilir” [M12].

“Sınıf denetimi uzmanlık gerektirmektedir. Okul müdürlerinin bu tür bir uzmanlığı bulunmamaktadır”[M32]

“...olumsuz olarak görüyorum, öğretimin geliştirilmesi sürecinin eksik kalacağını düşünüyorum” [M21]

“...Denetimsiz bir kurumun kendisini geliştirmesi mümkün olmadığından hareketle; mevcut öğretmen yetiştirme sistemi ve gereken donanımına sahip olma noktasındaki endişe ve yetkinliği de dikkate alarak alternatif denetim teknikleri işe koşulmadan ders denetimi yapılamayacak olmasının; başta öğretmenin kendini geliştirmesi ve eğitimde gelişen yeni kavramlardan haberdar olmamaları; müfettiş yeterliği çerçevesinde yapacağı rehberlik öğretmenin yetkinliği ve etkinliği ile birlikte kendini geliştirmesine olumsuz etkisi olacağını düşünüyorum.” [M34]

“...Kurumda çalışanların her yıl denetlenmeyerek her 3 yılda bir denetlenmesi durumunda çalışanların görevlerinin yerine getirilmediği görülecektir. Bu aksaklıklar karşısında eğitim öğretimde ilerleme yerine eğitim öğretimde gerileme görülecektir. Örnekle açıklanması gerekirse, öğretmen 3 yıl boyunca plansız programsız derse girip çıkacaktır.” [M35]

“... Eğitim sürecinde öğretmenlerin yalnız bırakılmasını sağlar. Okul yöneticilerinin rehberlik ve denetim konusunda yeterli bilgi beceri ve teknik hayata sahip olmayanların olabileceği varsayıldığında öğretmenlere haliyle sağlıklı bir “rehberlik ve denetim” yapılmaması sonucunda da amaçlarından sapmaların olabilme olasılığı yüksektir. Amaçlardan sapmaların da eğitimin işlevlerini gerçekleştirilmesini engeller ki bu durum bireylere kazandırılacak yanlış ve hatta bilgi, beceri ve davranışların toplumda artmasına yol açar. Mikro anlamda birey, makro anlamda toplumda yanlış bilgi, beceri ve davranışların arttığı ülkelerin bilginin değerli olduğu bu çağda doğru bilgiyi kullanan ve üreten ülkelerle yarışması beklenemez.” [M40]

3) Maarif müfettişlere göre ideal müfettişlik mesleğinin nasıl bir meslek olması gerektiğine ilişkin Bulgular

Maarif müfettişlerinin hayallerindeki müfettişlik mesleğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin soruya vermiş oldukları cevapların genellikle özlük hakları ile yetki alanlarının düzenlenmesi konusunda yoğunlaştığı görülmektedir. Bunun yanı sıra bilimsel ve akademik yeterliliklere sahip olma da dile getirilen bir başka husus olmuştur. Maarif müfettişlerinin bu konudaki görüşleri tablo 3'te belirtilmektedir.

Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere Ve Müfettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri

Tablo 3: İdeal müfettişlik mesleğinin nasıl olması gerektiğine ilişkin katılımcı görüşleri

	Görüşler	f (n=47)	%
1	Maddi açıdan güçlendirilmeli ve diğer kurumlardaki denetim elemanlarına verilen aynı özlük hakları verilmeli	30	63
2	Yetki alanları düzenlenerek, yetki ve sorumlulukları dengeli olmalı	24	51
3	Bağımsız ve dış müdahalelere kapalı olmalı	11	23
4	Bilimsel ve akademik yönden kendini yetiştirmiş, mesleğin gerekliliklerine sahip elemanlardan seçilmeli	6	12
5	Yazmış oldukları inceleme, araştırma ve soruşturma raporlarının sonuçları dikkate alınmalı	6	12

Bu konuda öne çıkan bazı katılımcı görüşler şunlardır:

“Maarif Müfettişleri doğrudan Bakanlığa olmalı, yazdığı denetim raporları ile ilgili kesinlikle dönüt verilmeli, belli ölçüde doğrudan ödül ve ceza yetkisi olmalı, Maaşı diğer Bakanlıklarda aynı işi yapan meslektaşlarından düşük olmamalı” [M-2]

“...Öncelikle Müfettişlerin özlük hakları eşitlenmelidir. Statü bakımından il yönetimi bünyesinden çıkarılmalı, Merkeze bağlanmalıdır. Şu anda karma bir sistemin varlığı söz konusudur. Örneğin Maarif Müfettişleri Başkanlarını Merkez atamaktadır ancak Maarif Müfettişleri Başkanları İl Milli Eğitim Müdürüne bağlıdır. Yine İl Merkezlerinde ikamet olmalı, illerde bürolar oluşturulmalı ama il milli Eğitim Bünyesinden çıkarılmalıdır. Ayrıca Müfettişlerin niteliklerinin geliştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin yabancı ülke ziyaretleri artırılmalı, dil öğretimine ağırlık verilmeli, lisans üstü çalışmalar yaygınlaştırılmalıdır.” [M-15]

“Her şeyden önce siyasal baskı, beklentilerden bağımsız bir mesleğe dönüştürülmesi; yetki ve sorumluluk dengesinin sağlanması; saygınlık kazandıracak statünün sağlanması; diğer kurumların müfettişleriyle özlük hakları yönünden eşit duruma getirilmesi; yine diğer kurumların müfettişlerinin aldığı maaşların verilmesinin sağlanması (Eşit işe eşit ücret) hükmüne bağlı olarak...” [M-40]

“Bakanlığa bağlı, siyasi idareden uzak bölge sistemine geçilmiş, uluslararası denetim şartlarını tanıyan meslek olmasını diliyorum. Özlük olarak iş yükü çok fazla, maaşı düşük olan denetim elemanlarıyız.” [M-44]

“Davranış mesleği olarak vasıflandırılan müfettişliğin seçilme ve yetiştirilme aşamalarında azami titizliğin gösterilmesi, fitri özelliklerle donanmak, model olma özelliklerine haiz, fiziki ve ahlaki düzgün bireylerden seçilmelidir. Sağlıksız insanlara hizmet veren birim çalışanlarının seçilme sürecinde gösterilen hassasiyetin eğitim gibi geleceğimizin teminatı olan insanların yetiştirilmesine vesile olacak eğitim çalışanlarında da gösterilmesi, bu hususta maddi manevi hiçbir fedakârlıktan kaçınılması gerekir.” [M-47]

4) Maarif müfettişlere göre ideal bir müfettişinin ne tür niteliklere sahip olması gerektiğine ilişkin bulgular

Bu konudaki müfettiş görüşleri değerlendirildiğinde, ideal müfettiş davranışlarının mesleki beceriler ve kişisel beceriler açısından değerlendirildiği görülmektedir. Maarif müfettişlerinin, ideal müfettişi tanımlarken daha çok mesleki yeterlilikleri ön plana çıkardıkları, bunun yanı sıra insani ilişkiler ve iletişim

becerilerini de ideal bir müfettişte olması gereken özellikler olarak sıklıkla belirttikleri görülmektedir.

Mesleğin misyonuna uygun davranışlar gösterme, denetim yaparken tarafsız ve objektif davranabilme de önemli bir mesleki vasıf olarak belirtilmiştir. Gelişime ve değişime açık olma ile kendini yenileyebilme gibi özellikler de katılımcılar tarafından ideal bir müfettişte olması gereken özellikler olarak nitelendirilmektedir. Maarif müfettişlerinin bu konudaki görüşleri tablo 4'te belirtilmektedir.

Tablo 4: İdeal bir müfettişte olması gereken niteliklere ilişkin katılımcı görüşleri

Görüşler		f (n=47)	%
1	Mesleki alanda bilgili ve donanımlı olmalı	20	42
2	İletişim becerileri gelişmiş olmalı	19	40
3	Mesleğin misyonuna ve gerekliliklerine uygun davranışlar göstermeli	11	23
4	Tarafsız hareket etmeli ve objektif denetim yapabilmeli	12	25
5	Gelişime ve değişime açık olabilmeli ve kendini yenileyebilmeli	11	23
6	Kanun ve yönetmelikleri bilmeli ve bunlara bağlı hareket etmeli	8	17
7	Dış görünümüne ve giyimine özen göstermeli	8	17
8	En az yüksek lisans düzeyinde eğitim sahibi olmalı	6	12
9	Türkçeyi düzgün kullanma ve diksiyon becerileri gelişmiş olmalı	5	10
10	Dürüst ve güvenilir olmalı	5	10
11	Özdeğerleri ve kişiliği olgunlaşmış olmalı	5	10
12	Saygı ve nezaket kurallarına riayet etmeli	4	8
13	Etik ilke ve değerlere önem vermeli	4	8
14	Liderlik becerileri gelişmiş olmalı	4	8
15	Protokol kurallarını bilmeli ve uygulamalı	4	8
16	Sorun çözme becerileri gelişmiş olmalı	4	8
17	Bilimsel ve akademik becerileri gelişmiş olmalı	4	8
18	Yabancı dil bilmeli ve kullanabilmeli	3	6
19	Eğitim ve yönetim alanında yeterli tecrübeye sahip olmalı	3	6
20	Gerekli mesleki liyakate sahip olmalı	3	6
21	Mesleki gizliliğe önem vermeli	3	6
22	Teknolojiyi iyi kullanabilmeli	3	6
23	Dik durmalı ve tutarlı davranmalı	3	6
24	İnsan hakları ve demokrasi bilinci gelişmiş olmalı	2	4
25	Temsil yeteneğine sahip olmalı	2	4

Tartışma, sonuç ve öneriler

Yapılan araştırmanın nitel bir araştırma olması nedeniyle elde edilen sonuçların, bütün maarif müfettişlerinin görüşlerini yansıttığı söylenemez. Bununla birlikte, 47 kişilik çalışma grubundan elde edilen veriler değerlendirildiğinde

Maarif Mufettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere Ve Mufettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri

araştırma katılan maarif mufettişlerinin görüşleri doğrultusunda elde edilen sonuç ve öneriler şunlardır:

1) Katılımcıların ortaya koyduğu görüşler incelendiğinde, katılımcıların yasal düzenlemelere ilişkin olumlu görüşleri isim değişikliği yapılması, denetim sisteminin tek çatı altında toplanması, 3600 ek gösterge verilmesi gibi görüşlerle sınırlıken, yapılan yasal değişikliklere ilişkin olumsuz görüşlerinin katılımcılar tarafından daha fazla ifade edildiği görülmektedir. Araştırmaya katılan 47 mufettişin önemli bir kısmı (f=24), daha önce il eğitim denetmeni olan unvanlarının maarif mufettişi olarak değiştirilmesini ve denetim sisteminin iki başlıktan kurtarılarak tek çatı altında toplanmasını olumlu bir gelişme olarak değerlendirmekte birlikte, aynı unvanlı aynı işi yapan mufettişlerin farklı özlük haklarına sahip olmaları ve farklı ücret almaları nedeniyle özlük haklarında eksikliklerin devam ediyor olmasını (f=20); yönetmelikle il milli eğitim müdürünün tüm birimlerinin denetimi maarif mufettişlerine verilmesine rağmen, mufettişlerin il milli eğitim müdürüne bağlı olmasını (f=17); mufettişlik mesleğinin yapılandırılmasındaki sıkıntıların giderilememiş olmasını (f=11); sürekli unvan değişikliği yapılmasını (f=6) ve maarif mufettişliği unvanının uygunsuz olmasını (f=6) ise olumsuz bir gelişme olarak değerlendirdikleri görülmektedir.

Kayıkçı (2005:518) tarafından mufettişlerinin denetim sisteminin yapısal sorunlarına ilişkin algılarının neler olduğu konusunda yapmış olduğu araştırma sonuçlarına göre de mufettişlerin ücret ve ödeme sisteminde sorunların olduğu, yasal düzenlemeler yapılırken mufettiş görüşlerinin dikkate alınmadığı, mufettişlerinin statüleri ile ilgili sorunların devam ettiği yönünde bulgular elde edilmiştir. Son yapılan düzenleme ile mufettişlerin unvan ve yetkileri eşitlenirken, daha önce taşra teşkilatında çalışan maarif mufettişleriyle, merkez teşkilatında çalışan maarif mufettişlerinin maaşları arasındaki fark giderilmemiş, bu durumun sonucunda aynı işi yapan, ve hatta bazı taşra teşkilatlarında beraber aynı grup içerisinde teftişe giderek, aynı rapora imza atan maarif mufettişlerinin aynı yetki ve statüye sahip olmalarına rağmen, farklı maaş almaları gibi çelişkili bir durum ortaya çıkmıştır. Özellikle son yıllarda mufettiş unvanının ilköğretim mufettişi, eğitim mufettişi, il eğitim denetmeni ve maarif mufettişi şeklinde üç kez değiştirilmiş olması ile mufettişlerin taşra teşkilatı içerisinde yaşadıkları yetki çelişkilerinin, araştırmaya katılan mufettişlerin bu yönde olumsuz bir bakış açısına sahip olmalarında etkili olduğu düşünülmektedir.

Yapılan bu tür köklü değişikliklerde özellikle taşra teşkilatı içerisinde görev yapan maarif mufettişlerinin görüşlerinin alınmasının, yapılacak olan değişikliklerin uzun süreli ve etkili olmasına katkı sağlayacağı açıktır. Türk Milli Eğitim Sistemi içerisinde önemli bir işleve sahip olmasına rağmen, denetim mekanizmasının, gerekli alt yapı çalışmaları yapılmadan sürekli değişime tabii tutulmasının, doğal olarak, mesleğin durumunu da daha kötü bir noktaya getirmiş olduğu, görüşlerine başvuru olan maarif mufettişlerinin ifadelerinden anlaşılmaktadır.

2) Katılımcıların bir kısmının (f=19) müfettişlerin sınıf gözlemi ve denetimi yapmayacak olmasını genel olarak olumlu bir gelişme olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Müfettişlerin sınıf gözlemi ve denetimi yapmayacak olmasını genel olarak olumlu bir gelişme olarak değerlendiren maarif müfettişleri, bu görüşlerine gerekçe olarak, sınıf denetiminin yılda bir iki kere yapılıyor olması; müfettişlerin iş yükünü azaltacak olması; öğretmenlerin endişelerini ortadan kaldıracak olması; yetersiz ve faydasız olması; denetimin öncelikli olarak müdürün görevi olması; okul yöneticilerinin eğitim öğretimle ilgilenmelerini artıracak olması; yöneticilere ayrıntılı denetim yapma olanağı sağlayacak olması; kurum denetiminin daha ayrıntılı yapılmasını sağlayacak olması ve müfettişlerin öğretmen nazarındaki algısını olumlu yönde etkileyecek olması gibi durumları göstermişlerdir.

Konuya ilişkin katılımcı görüşleri değerlendirildiğinde müfettişlerin denetimin kendileri tarafından yapılmayacak olmasına karşı ciddi bir eleştiride bulunmadıkları, bununla birlikte araştırmaya katılan müfettişlerin çoğunluğu (f=28), bu durumun eğitim öğretim açısından bir takım sıkıntıları beraberinde getireceğini ifade etmişlerdir. Bu eleştirilerin başında aday öğretmenlerin iş başında yetiştirilmesi ve sınıf yönetimi faaliyetlerinin olumsuz yönde etkileneceği; denetim alanında uzman olmayan kişilerce yapılacak olan denetimin, eğitim öğretime ilişkin hedeflerin gerçekleştirilmesini aksatacağı; kurumun bütünsel olarak bütün yönleriyle objektif olarak denetlenmesine engel olacağı; öğretmenlerin kendilerini yenilemeleri ve geliştirmeleri açısından olumsuz sonuçlar doğuracağı; öğretmen yetersizliklerine ilişkin tespitlerin yapılmasının güçleşeceği hususları gelmektedir.

Bunun yanı sıra bazı müfettişleri ise [M-1-24-29] uygulamanın olumlu olacağını düşünmekle birlikte, okul müdürlerinin hizmetiçi eğitimle desteklenerek, eğitim denetimi alanında yetiştirilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Denetimin sürecinin, eğitim ve öğretim süreçlerini geliştirecek şekilde objektif kriterlere göre yönlendirilmesi gerekmektedir. Daha önceki sistem içerisinde müfettişlerce yapılan sınıf denetimi, mevcut sistem içerisinde kurum müdürleri tarafından yapılmaktadır. Bununla birlikte, okul müdürlerinin uzmanlık gerektiren ve eğitim öğretim süreçlerinin değerlendirilerek geliştirilmesinde hayati bir role sahip olduğu düşünülen denetim alanında uzman olmadıkları söylenebilir.

Aslanargun ve Göksoy (2013:102) tarafından öğretmen denetimine ilişkin yapılan araştırma sonuçlarına göre de öğretmenlerin genel olarak sınıf denetiminin müfettişler yerine kurum müdürleri tarafından yapılmasını tercih etmekle birlikte, öğretmenlerin, okul müdürünün objektif olmaması, uzmanlık dışı değerlendirmeler yapması, yanlı davranması yönünde bir takım çekincelerinin olduğu; araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının, okul müdürleri tarafından yapılacak öğretmen denetiminin objektif yapılmasına ilişkin bir takım kaygılarının olduğu yönünde bulgular elde edilmiştir.

Buradan hareketle öğretmen denetimin kim tarafından yapılması gerektiğinden daha ziyade, nasıl yapılması gerektiği hususunun ön plana çıktığı düşünülebilir. Öğretmen denetimi bir sistem içerisinde objektif olarak yapılmalı ve

Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere Ve Müfettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri

sürecin sonunda öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yön verilebilmelidir. Öğretmen değerlendirme sistemine yönelik bu yönde yapılan eleştirilerin giderilmesi için öğretmen denetiminin, sadece müfettiş ve kurum müdürleri tarafından değil, meslektaş koçluğu, öğrenci ve veli değerlendirmesi gibi alternatif uygulamalarla da desteklenen çok boyutlu bir sistem içerisinde yapılması gerektiği söylenebilir.

3) Maarif müfettişlerinin hayallerindeki müfettişlik mesleğini tanımlarken, genellikle özlük hakları, müfettişlerin yetki alanlarının düzenlenmesi ve müfettişlerin bilimsel ve akademik yeterliliklere sahip olması konuları üzerinde yoğunlaştıkları görülmektedir.

Akan, Yalçın ve Yıldırım (2012:149) tarafından Eğitim Deneticilerinin Mesleki Memnuniyet/Memnuniyetsizlik düzeyleri üzerine yapılan çalışmada denetçiler, mesleki beklentilerini genel olarak *“Meslekte yükselebilme imkânlarının tanınması; üst yöneticilerin bu mesleğe olumsuz bakış açılarının değişmesi; mesleğe itibar kazandırılması; çalışma şartlarının daha özgür hale getirilmesi; mesleki doyumun sağlanması; mesleğin yapısının sürekli değiştirilmemesi; mesleğin icra gücünün artırılması; mesleğin daha etkin ve verimli hale getirilmesi”* şeklinde sıralamışlardır.

Bu çalışmada da benzer bazı mesleki beklentilerinin dile getirildiği, katılımcılar müfettişlik mesleğinin, özlük hakları açısından güçlendirilmesi; yetki alanları düzenlenmesi; bilimsel ve akademik yönden kendini yetiştirmiş kişilerden oluşturulması; bağımsız ve dış müdahalelere kapalı bir meslek olması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Yapılan son düzenlemeyle birlikte Milli Eğitim Bakanlığındaki merkezi ve taşra denetim birimleri tek çatı altında toplanmakla birlikte, müfettişlerin maaş farklılıkları yasayla düzenlenmemiş ve geçmişte bakanlık merkez teşkilatında görevli denetim elemanları, düzenlemeyle birlikte geçmişte taşrada görevli meslektaşlarıyla aynı unvana ve yetkilere sahip olmalarına rağmen, daha önceki sistemde olduğu gibi daha fazla maaş almaya devam etmektedirler. Bu durum aynı ilde görev yapan, aynı araç içerisinde denetim yapmak üzere beraber seyahat eden, aynı okulu denetleyen, aynı soruşturmayı yaparak aynı soruşturma raporuna beraber imza atan ve birebir aynı yetki ve sorumluluklara sahip olan ancak buna rağmen, farklı maaş alan denetim elemanları arasında rahatsızlıklara neden olmaktadır. Özlük hakları ve yetkilerin düzenlenmesine ilişkin beklentilerin daha fazla dile getirilmiş olmasının bahsedilen bu ücret dengesizliğinden kaynaklanmış olduğu söylenebilir.

Bunun yanı sıra illerde oluşturulan maarif müfettişleri başkanlıkları, Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında oluşturulan Rehberlik ve Denetim Başkanlığının bir birimi olmasına, ilde bulunan bütün eğitim kurumları ile Milli Eğitim Bakanlığı taşra teşkilatlarının kendi yönetim birimlerini denetlemekten sorumlu olmalarına rağmen, il milli eğitim müdürlüklerine bağlı olarak görev yapmaktadırlar. Milli Eğitim Müdürlüğü yönetim birimleri de dahil olmak üzere, bütün eğitim kurum ve birimlerini denetlemekle görevli müfettişlerin bu durumdan dolayı yetki karmaşası

yaşadıkları, Bakanlık Merkez Teşkilatınca belirlenen denetim planı doğrultusunda yapılan denetimlerde, bir yönüyle de amirleri olan il milli eğitim müdürleriyle, bir takım çatışmalar yaşayabildikleri, bu nedenle de yetki ve sorumluluklarının net olarak belirlenmesi hususunda mesleki beklentilerin üst düzeyde olduğu söylenebilir.

4) Katılımcıların ideal müfettiş davranışlarını, mesleki beceriler ve kişisel beceriler açısından değerlendirdikleri, ideal müfettişi tanımlarken daha çok mesleki yeterlilikleri ön plana çıkardıkları, bunun yanı sıra insani ilişkiler ve iletişim becerilerini de ideal bir müfettişte olması gereken özellikler sıraladıkları görülmüştür. Bunun yanı sıra, mesleğin misyonuna uygun davranışlar gösterme, denetim yaparken tarafsız ve objektif davranabilme, delişime ve değişime açık olma, kendini yenileyebilme gibi özellikler de katılımcılar tarafından ideal bir müfettişte olması gereken özellikler olarak ifade edilmiştir.

Bu konudaki müfettiş görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde katılımcıların ideal müfettişi tanımlarken, mesleki bilgi, tecrübe ve yeterliliklere önem verdikleri, bunun yanı sıra kendi mesleklerine özgü tarafsızlık, değişime açık olma ve iletişim becerilerine de önem vermiş oldukları söylenebilir.

Araştırma bulguları doğrultusunda, şu önerilere yer verilmiştir:

1. Aynı unvanlı aynı işi yapan müfettişlerin farklı özlük haklarına sahip olmaları ve farklı ücret almaları nedeniyle özlük haklarında eksikliklerin devam ediyor olması katılımcılar tarafından en fazla eleştirilen konulardan birisi olmuştur. Maarif müfettişleri aynı unvan ile aynı görevi yapmalarına rağmen, aynı maaş almamaktadırlar. Bu durum aynı zamanda, çalışma barışını da zedeleyen bir durumdur. Daha önceden il eğitim denetmeni adı altında taşra da görev yapan maarif müfettişlerinin maaş ve diğer özlük haklarının da daha önce merkez teşkilatında eğitim denetçisi unvanıyla çalışan maarif müfettişleriyle eşit hale getirilmesi çalışma barışı ve eşit işe eşit ücret ilkesi açısından gerekli bir durumdur. Bu nedenle maarif müfettişleri arasındaki maaş farklılığının giderilmesinin maarif müfettişlerinin performanslarını artırarak, meslek algılarını olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

2) Yönetmelikle il milli eğitim müdürünün tüm birimlerinin denetimi maarif müfettişlerine verilmesine rağmen, müfettişlerin il milli eğitim müdürüne bağlı olması durumu da katılımcılar tarafından eleştiri konusu olmuştur. Bu düzenlemeyle maarif müfettişleri kendi amirlerine bağlı birimleri denetlemek gibi çelişkili bir durumla karşı karşıya kalmışlardır. Bu nedenle, taşra teşkilatı içerisinde maarif müfettişlerinin yasal statülerinin tam olarak yönetmeliklerle belirlenmesi ve var olan belirsizliğin giderilmesi gerekmektedir.

3) Konuya ilişkin katılımcı görüşleri değerlendirildiğinde müfettişlerin ders ve sınıf denetimin kendileri tarafından yapılmayacak olmasına karşı ciddi bir eleştiride bulunmadıkları, bununla birlikte, bu durumun eğitim öğretim açısından bir takım sıkıntıları beraberinde getireceğini ifade etmişlerdir. Bunların başında okul

Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere Ve Müfettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri

müdürlerinin denetim yeterlilikleri gelmektedir. Bu nedenle okul müdürlerinin sınıf denetimi konusunda eğitim almaları gerekmektedir.

4. Katılımcıların ideal müfettiş davranışlarını, mesleki beceriler ve kişisel beceriler açısından değerlendirdikleri, ideal müfettişi tanımlarken daha çok mesleki yeterlilikleri ön plana çıkardıkları, bunun yanı sıra insani ilişkiler ve iletişim becerilerini de ideal bir müfettişte olması gereken özellikler sıraladıkları görülmüştür. Maarif müfettişlerinin bu yöndeki beklentilerini cevap verecek şekilde hizmetiçi eğitim faaliyetlerine ağırlık verilmeli; eğitim yönetimi ve denetimi alanlarında yurtiçi ve yurtdışında lisansüstü ve doktora düzeyinde eğitim almaları için Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerle işbirliğine gidilmelidir.

Kaynakça

Aslanargun, E., Göksoy, S. (2013). Öğretmen Denetimini Kim Yapmalıdır? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı: 98-121

Akan, D., Yalçın, S., & Yıldırım, İ. (2012). Eğitim Deneticilerinin Mesleki Memnuniyet/Memnuniyetsizlik Düzeyleri. *Journal of Kâzım Karabekir Education Faculty*, 25, 141-158

Atay, K. (1996), İlköğretim Müfettişlerinin Yeterlilikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 2(1), 25-38

Aydın, M. (1992). *Eğitim Yönetimi*. Ankara. Hatiboğlu yayınları. Üçüncü baskı.
_____ (2000). *Çağdaş eğitim denetimi. (Contemporary Educational Supervision)* Ankara. Hatiboğlu yayınevi.

Bilir, M. (1991). *Türk Eğitim Sisteminde Teftiş Alt Sisteminin Yapı ve İşleyişi*. Ankara. Ankara Üniversitesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Gökçe F. (1994). Eğitimde Denetimin Amaç Ve İlkeleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10, 73-78

Kapusuzoğlu, Ş. (1988). *Son On Yılda İlköğretim Müfettişlerinin Rolünde ve Teftiş Uygulamalarında Değişmeler*, Ankara: H.Ü. Yayımlanmamış Doktora Tezi.

Karagözoğlu, G. (1972). *Türk Eğitim Sisteminde Bakanlık Müfettişlerinin Rolü*: Ankara MEB, PAK Dairesi.

_____ (1977). *İlköğretimde teftiş Uygulamaları*, Hacettepe Üniversitesi. Yayımlanmamış Doçentlik Tezi, Ankara.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Ltd. Şti.

Kaya, Y. K. (1993). Eğitim Yönetimi, Kuram ve Türkiye'deki Uygulamalar, Ankara: Set Ofset Matbaacılık Ltd.

Kayıkçı K. (2005). "Milli Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Denetim Sisteminin Yapısal Sorunlarına İlişkin Algıları ve İş Doyum Düzeyleri". *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* (44),507-527

Ahmet Bozak

_____ (2004). *Millî Eğitim Bakanlığı denetmenlerinin denetim alt sisteminin yapısal sorunlarına ilişkin algıları ve iş doyum düzeyleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

MEB, Şuralar, (2017). <http://ttkb.meb.gov.tr/www/surular/dosya/12> adresinden 06.01.2017 tarihinde alınmıştır.

Memduhoğlu, H. B.; Aydın, İ.; Yılmaz, K.; Güngör, S.; Oğuz, E. (2007). The process of supervision in the Turkish educational system: purpose, structure, operation. *Asia Pacific Education Review*, 8 (1), 56-70

Özdemir, T. Y., Boydak Özcan, M., Akgün, M. *Denetlenenlerin Rehberlik / Teftiş Sürecinde Memnun Oldukları / olmadıkları Hususlar* (Online): http://www.tyavuz.com/mkavakliUpload/20130308__9291955828.pdf adresinden 22 Ekim 2015 tarihinde indirilmiştir.

Özmen, F., Açıkse, E., Usta, M. E., ve Uluerler, S. (2013). "Meşrutiyetin İlanından, Cumhuriyet Dönemine Osmanlı Devleti'nde Eğitim Denetimi (1876-1923)", Proje no:1845, Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, Elazığ.

Punch K. F. (2005). *Introduction to Social Research—Quantitative & Qualitative Approaches*. London: Sage Publications Inc.

Resmi Gazete (2010). *13.06.2010 tarih ve 27610 sayılı Resmi Gazete*, 5984 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile Devlet Memurları Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Dair Kanun, 08.01.2017 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/06/20100613-2.htm> adresinden alınmıştır.

_____ (2011). *14.09.2011 tarih ve 28054 sayılı Resmi Gazete*, 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 08.01.2017 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110914-1.htm> adresinden alınmıştır.

_____ (2014). *14.03.2014 tarih ve 28941 sayılı Resmi Gazete*, 6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, 08.01.2017 tarihinde <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/09/20110914-1.htm> adresinden alınmıştır.

Sarpkaya, R. (2004). İlköğretim denetmenlerinin denetim süresince karşılaştıkları sorunlar. *Burdur Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(8), 114-129.

Su, K. (1974). *Türk Eğitiminde Teftişin Yeri ve Önemi*. İstanbul Millî Eğitim Basımevi.

Şahin, S., Çek, F., & Zeytin, N. (2011). Eğitim müfettişlerinin mesleki memnuniyet ve memnuniyetsizlikleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 17 (2), 221-246.

Maarif Müfettişlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Düzenlemelere Ve Müfettişlik Mesleğine İlişkin Görüşleri

Şenyüz, H. (2006). *İlköğretim müfettişlerinin görevleri ile ilgili hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaştıkları sorunlar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Taymaz, H. (1995). Teftişte karşılaşılan sorunlar ve öneriler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 1(1), 109-112.

_____ (1997). *Eğitim sisteminde teftiş, kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Ankara: TAKAV Matbaası.

_____ (2000). *Okul yönetimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

_____ (2005). *Eğitim sisteminde teftiş kavramlar, ilkeler, yöntemler*. Ankara: Pegem Yayınları

Toprakçı, E. (2008). *Sınıfa Dayalı Yönetim*, Pegem Yayınları, Ankara.

Yalçınkaya, M. (2002). Yeni öğretmen ve teftiş. *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı: 153-154

Yıldırım M. C., Beycioğlu K., Uğurlu C. T. ve Sincar M. (2012). "Eğitim Müfettişlerinin Görev Alanları Açısından Karşılaştıkları Sorunlar", *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13 (1), 1-21

Yıldırım ve Şimşek (2006), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara, Seçkin Yayınları, 6. Baskı

Extended Abstract

Introduction

Educational supervision can, in general, be defined as a process by means of which you can assess whether organisational activities are carried according to organizational objectives or not, additionally, it is also a process that aims to improve human relationships and educational programs in an educational institution (Aydın, 2000; Kayıkçı, 2005).

Although a number of structural changes related to Turkish supervision system has been put into practice since the first constitutional era of Ottoman Empire (Özmen ve diğerleri, 2014), it is difficult to be able to say that these changing related to supervision system led up to desirable modernistic results and influence in Turkish supervision system. The previous studies on Turkish supervision system indicated that supervision system could not function according to modernistic improvements so it led to structural problems in supervision; supervision system was inadequate by itself (Su, 1974; Karagözoğlu 1977; Kapusuzoğlu, 1988; Bilir, 1991; Kaya, 1993, cited from Kayıkçı, 2005).

Educational supervision system of Turkey was revised three times since 2010, these new regulations concluded with new changing in status, functions and

powers of inspectorates as well as the status of supervisors. With the last legal arrangement made in 2014, different educational inspectorates in Turkish education system were combined into a single inspectorate unit and supervisors were named as educational inspectors (Resmi Gazete, 2010, 2011, 2014). Although a number of radical changes were put into practice in supervision system in a such a short time, it can still be argued that the views, problems and expectations of educational supervisors were not asked and taken into consideration while these changes were being administered. By means of this study, it is expected to determine the opinions of the educational supervisors on legal arrangements about supervision system and their views on their own occupation as supervisors.

Method

A phenomenological interviewing method, which is regarded to be a kind of qualitative research, was used in this study. The relevant data were gathered via phenomenological interviewing technic. Similar points of view and statements of participants on legal arrangements were gathered into groups consistent with semantic axis and similarities. Some of the participants' views were also quoted by means of direct citations as well as explained by frequency distribution.

The study group was formed by 47 educational supervisors working in province of Malatya, Şanlıurfa and Sakarya. All of the participants voluntarily accepted to join the research, 32 of these participants are the participants working in province of Malatya, 10 of them working in province of Şanlıurfa and 5 of them working in province of Sakarya.

Unlike traditional reliability-validity approach in quantitative researches, an approach called "Trustworthiness" is commonly used in qualitative researches. Trustworthiness is based on researcher's credibility and dependability (Yıldırım, 2010:84). It can be said that the educational supervisors, by its nature, are reluctant to give detailed information about their occupation and their occupational problems. In qualitative researches, as it is mentioned above, it is important that the participants should give more detailed and sincere answers during the interviews. The researcher's previously being an educational supervisor, working together with many of participants and knowing many of the participants personally is expected to be an important point that is to make contribution to participants' giving more well-qualified answers to the questions of interviews.

Results, Discussion, Conclusion

The study focus on how current legal arrangement about supervision system is commented by educational supervisors; views of educational supervisors on problems of supervision and their occupational expectations; and how an ideal supervisor is described by educational supervisors. The results of the study revealed that that changing the name of supervisors and combining different inspection units into one single system were welcomed by educational supervisors;

Maarif Mfettiřlerinin Denetim Sistemi Hakkında Yapılan Yasal Dzenlemelere Ve Mfettiřlik Mesleğine İlişkin Grřleri

educational supervisors think that the new legal arrangement, which annuls classroom visits in supervision process, can worsen the teacher training, classroom management and educational objectives; educational supervisors also think that legal rights and payment system of supervisors should be regulated and supervisors should be selected among the candidates who have adequate scientific and academic qualifications; according to participants an ideal supervisors should be informative, well equipped, talented in communication, self harmonized with his/her occupation's mission and requirements.